

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 4
6 – 30 април

Борис Попиванов

Най-реалистичната алтернатива на нови предсрочни избори, правителство с подкрепата на ГЕРБ и ПП-ДБ, засега е в безизходица.

Покушението срещу главния прокурор Иван Гешев е тревожен знак за международната репутация на България.

Проектобюджетът за 2023 г. откроява нова линия на напрежение между служебния кабинет и парламента.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 4
6 – 30 април

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	3
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	5
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	8

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Глобалното напрежение Запад-Русия, изразено най-ярко във войната в Украйна, упражнява дългосрочно въздействие върху външнополитическия дневен ред на България. Временната стабилизация на фронтите намалява непосредствения ефект от това въздействие. За разлика от октомври 2022 г., външната политика не е в центъра на българския политически дебат. Въпреки всичко, международните процеси не остават в сянка и могат да бъдат проследени в поне три направления.

Енергетиката е ключов сектор, посочен като приоритетен от държавния глава Румен Радев. Срещата в София, дала началото на проекта „Пръстен на солидарността“ (Solidarity Ring, STRING), изглежда важен етап в усилията на България да получава и транзитира азерски газ. Значението на събитието в контекста на конфликта Запад-Русия се пречупва през противоположни коментари. Българските институции настояват, че това е поредна стъпка към реална диверсификация на енергийните доставки, която допълнително ще ограничи зависимостта на страната, региона и Европа от руски газ. В подобен смисъл звучи и първото изказване на новия посланик на САЩ Кенет Мертен, похвалил домакините си именно за напредъка в енергетиката. Същевременно различни партии и експерти застъпват обратната гледна точка. Според тях фактически става дума за продължение на руския проект „Турски поток“, за руски газ, маскиран като азерски, който трябва да заобиколи Украйна със съдействието на политици като Ердоган в Турция, Радев в България и Орбан в Унгария.

Икономическите преоценки все по-отчетливо доминират дискусиите година след руската инвазия

в Украйна. Сигналите, че икономиките на Централна и Източна Европа страдат от безмитния внос на украински продукти, произведоха своеобразна коалиция между България, Полша, Румъния, Словакия и Унгария, които едновременно забраниха вноса от Украйна. Забележителното е участието на държави като Полша и Румъния, които политически безусловно подкрепят Украйна, но икономически не са склонни на подобно поведение. Забраната продължи едва една седмица и бе вдигната след решението на Европейската комисия сама да ограничи вноса на отделни украински стоки. Намесата на Брюксел бе доста бърза и потвърди официалното европейско единство по въпросите, засягащи Украйна. „Икономизацията“ на конфликта обаче прилича на тенденция, която тепърва ще набира сили.

В българското общество сякаш се задълбочава и **пропастта между отделните геополитически лагери**. Практически всеки външнополитически повод се използва за втвърдяване на позициите. Такъв пример е анти-путинската реч на режисьора Тео Ушев пред Московския кинофестивал. Има и примери в обратната посока. В София и още 33 български градове се проведе т.нар. Общобългарски поход за мир и неутралитет, който издигна искания за спиране на всякаква българска помощ за Украйна, включително чрез организиране на референдум по темата. Първоначално проукраинските и пропутинските нагласи бяха стимулирани от политически партии и от водещи медийни говорители. Прави впечатление, че те вече заживяват свой живот и усилват обществената фрагментация в България.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Президентът. След парламентарния вот от 2 април държавният глава Румен Радев се оказва в деликатна позиция, до голяма степен предопределена от предизборната кампания и изборния резултат. Отново, както след 2 октомври, няма ясно мнозинство за редовно правителство. Съответно отново започва да се говори за „всевластието“ на Радев и предполагаемо скритите зад него сили. Изминалата половин година обаче е провокирала и определени промени. В международен план, до голяма степен благодарение на активната дейност на опонентите на Радев, е в процес на формиране впечатлението за проруски образ на българския президент. Почти няма влиятелна публикация в чужбина, която да не тиражира този възглед. Можем да вземем за пример ситуацията в енергетиката. По време на предишните избори бе завършен интерконекторът с Гърция. Това бе приветствано от европейските институции, в т.ч. с визита на председателката на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен. Сега стартира „Пръстенът на солидарността“, но вече без ярки и недвусмислени публични декларации на подкрепа от Брюксел. Във вътрешен план обтегнатите отношения на Радев с повечето водещи партии не са новина. Новото по-скоро е в опитите на партиите да въвличат Радев в своите сценарии, вместо обратното. Може да бъде даден пример с ГЕРБ. Партията на бившия премиер Бойко Борисов не само създава медийни внушения за разбирателство с Радев, като дори кани него в преговорите за кабинет и разсъждава как негови министри могат да запазят постове си в такъв кабинет. Но и успоредно с това ГЕРБ бърза да даде заявка за принципно по-различна външна политика от тази на Радев. Броени дни след като бе избран за председател на Народното събрание, Росен Желязков от ГЕРБ посети Прага и изрази категорична подкрепа за Украйна срещу руската агресия. По такъв начин „евроатлантизмът“ на ГЕРБ трябва да изпъкне на фона не само на проруските сили, но и на президента.

В новото 49-о Народно събрание Румен Радев е изправен пред дилема, която самият той характеризира като „фактор време“. В предишния парламент Радев забави значително както предвидените по Кон-

ституция консултации, така и мандатите за съставяне на правителство. В сегашната ситуация критиките са неизбежни при всеки подход. Ако президентът постъпи по същия начин, ще бъде обвинен в желание да увековечава личната си власт. Ако действа по-бързо, ще бъде обвинен в амбиция съзнателно да саботира преговорите за кабинет. Радев избра междинен вариант. Той свика Народното събрание и проведе консултациите в изключително кратки срокове (за две седмици след изборите на фона на два месеца предишния път), но показва склонност да забави, може би с малко, процедурата с мандатите.

Съставянето на редовно правителство поне отчасти съвпада с интересите на държавния глава. Ако няма свой личен политически план, какъвто не изглежда да има, той не печели от нови избори и пореден служебен кабинет. Първо, заради социално-икономическото напрежение и липсата на лостове у служебната власт за ефективното му овладяване; и второ, защото пределно сложната организация на изборите през есента (местни, парламентарни и евентуално референдум) би могла да се превърне в тежък негатив. Ето защо като че ли Радев насърчава партиите да стигнат до някакво съгласие (включително чрез предложението за бюджет), но и се стреми да гарантира за себе си властови позиции при редовен кабинет (например в енергетиката, отбраната и външната политика).

Правителството. В изпълнение на закона служебният кабинет на Гълъб Донев внесе в новото Народно събрание проектобюджет за 2023 година. Заложените параметри звучат стряскащо, особено дефицит от 6,4% и нов заем от 13,7 млрд.лв. Аргументацията внушава стремеж както за диалог с партиите, така и за критично отношение към тях. Служебният кабинет твърди, че няма друг реалистичен бюджет при липса на партийно мнозинство за данъчни промени и за съкращаване на социални разходи. Неприетите закони по Плана за възстановяване и устойчивост заедно с искането самият План да се преразгледа в частта Енергетика пък мотивират кабинета да прогнозира нулеви приходи от европейски средства.

Още преди да бъде внесен, проектобюджетът предизвика недоволство у всички замесени актьори. Работодатели и синдикати го отхвърлиха с противоположни мотиви – едните, защото повишава някои социални разходи, а другите, защото държи социалните разходи ниски. Двете водещи политически сили, ГЕРБ-СДС и „Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ), оспориха дефицита, който отдалечава България от членство в еврозоната, и се обявиха за оптимизиране на разходите. Разлики в позициите има и тук. Докато ГЕРБ смята, че бюджетът може да се ревизира в парламента, ПП-ДБ са на мнение, че трябва да бъде ревизиран от кабинета и внесен отново. Най-категорична съпротива срещу бюджета изразява Българската социалистическа партия (БСП), която го определи като „антисоциален“.

Очевидно е, че бюджетът се превръща в „горещ картоф“ в отношенията между правителство (и назначилия го президент) и парламент (и водещите партии в него). И от двете страни ще се опитат да го използват, за да извлекат ползи за себе си, а също и за да подчертаят своята отговорност пред българското общество. Нестандартността на ситуацията произтича от това, че за първи път закон за държавния бюджет се обсъжда без парламентарно мнозинство, на чиято воля той би следвало да бъде израз. Следва да се посочи същевременно, че влизането на бюджета в дневния ред на парламента дава допълнителен шанс за разбирателство по рамката на управление на държавата в следващите месеци.

Главният прокурор. Опитът за атентат срещу главния прокурор Иван Гешев е първо в демократичната история на България покушение срещу титуляр на ключова държавна институция. Това засилва общата атмосфера на несигурност в страната. Същевременно поставя и в нов контекст досегашната публична активност на самия Гешев.

В седмиците преди покушението главният прокурор изглеждаше все повече убеден, че предложе-

ният от министъра на правосъдието Крум Зарков механизъм за контрол е не просто пряко насочен срещу него лично, но и представлява прелюдия към свалянето му от поста. Притесненията на Гешев видимо укрепнаха от постигнатото съгласие между ГЕРБ и ПП-ДБ за гласуване на механизма за контрол в парламента. Създаде се впечатлението, че Гешев губи парламентарния си „гръб“. Той се опита да го компенсира чрез масирана медийна и обществена кампания. Нейните основни пунктове се откриха чрез изявления на прокуратурата, пресконференции и публикации в медиите. Първо, срещу Гешев има заговор на олигарси, политици и мафия. Второ, всякакви опити за контрол върху институцията са противоконституционни и ликвидират правовия ред в България изобщо. Трето, самият Гешев не би станал политик, защото не може да лъже, но е готов да обсъжда подобна хипотеза. И четвърто, той е стожер на евроатлантизма, което се доказва постоянно, включително с визита в Украйна.

Покушението сякаш дойде да потвърди както персонално значение на Гешев в битката с престъпността, така и необходимостта от още по-силна прокуратура. Поляризираната ситуация в България обаче като че ли не дава шансове за преобръщане на дебата за Гешев и мястото на прокуратурата. Лагерите „за“ и „против“ Гешев отдавна са оформени и побързаха във връзка с атентата да потвърдят досегашните си позиции. Нещо повече, политическите сили не изглеждат готови да променят драматично дневния си ред. Прокуратурата все пак съхранява лостовете си за въздействие върху общественото мнение с предстоящи разкрития по стартиралото разследване. От гледна точка на политическия процес, първостепенна важност придобива съдбата на механизма за разследване на главния прокурор. Широкият политически консенсус по темата лесно може да бъде атакуван – и вероятно ще бъде – с аргумента, че в момент на заплаха за прокуратурата политиците искат да я ограничават вместо укрепват.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

ГЕРБ-СДС. Победителите в изборите от 2 април заемат една поне привидно крайно отстъпчива и компромисна позиция в политическия дебат. Още от предизборната кампания, но особено след самият вот ГЕРБ създават усещането, че са готови на всичко в името на реализацията на „евроатлантическо правителство“. Ето как изглежда поредицата на последователни крачки назад, изразени като публични изявления: (1) единственото стабилно управление би било коалиция между ГЕРБ и ПП-ДБ; (2) необходимо е споразумение за кабинет с ПП-ДБ преди споразумение за някакви политики; (3) ГЕРБ не може да подкрепи правителство на ПП-ДБ без да участва в него; (4) ГЕРБ са склонни на обща законодателна програма с ПП-ДБ преди разговори за правителство; (5) правителството може да бъде от експертни фигури без непременно да бъде във формат коалиция; (6) ГЕРБ иска да разбере кандидатите за министри на ПП-ДБ преди да вземе решение дали ще подкрепи тяхно самостоятелно правителство.

Всичко това повече прилича на тактическо отстъпление, ориентирано към бъдеща стратегическа победа. ГЕРБ са готови да замразят преговорите с ПП-ДБ с аргумента, че отсрещната страна не отстъпва, но всъщност отстъпките на ПП-ДБ в досегашния им вид съвсем не са маловажни за ГЕРБ. Въпросът за парламентарната подкрепа засега се свежда до персонален състав на Министерския съвет, но не и до другите кадрови назначения и задачите в различните ресори на изпълнителната власт. Терминът „обща законодателна програма“ сякаш звучи твърде ограничаващо, но на практика не е. Извън законите, необходими по Плана за възстановяване и устойчивост, както и тези, свързани с членството в Шенген и еврозоната, в програмата влизат само три други законопроекта, нито един от които няма фундаментално значение за правителствената политика. Това развързва ръцете на едно евентуално парламентарно мнозинство да диктува дневния ред на бъдещ кабинет както си иска без да нарушава никакво споразумение.

ГЕРБ като партия и Бойко Борисов като неин председател индиректно осъществяват чрез факта на

самите преговори поредица свои цели. Вече не стои въпросът за излизане на Борисов от българската политика. ГЕРБ не само не са в политическа изолация, но разполагат и с различни правителствени формули. ГЕРБ и Борисов изглеждат като единствените, правещи реални компромиси в сложна ситуация. Съгласието за ротационен избор на председател на НС всъщност вкарва опонентите на ГЕРБ в колаборация с тях каквито и намерения и послания да прикриват това обстоятелство. Накратко, ГЕРБ вече има как да се оправдаят ако се стигне до нови предсрочни избори. Ако не се стигне, едно правителство в сегашния парламент би било силно зависимо от тях. Нещо повече, с фокуса върху евроатлантизма, еврозоната, Шенген и Плана за възстановяване и устойчивост ГЕРБ по никакъв начин не са отстъпили от основния си дневен ред, базиран на подкрепа за едрия капитал и бюджетна дисциплина.

Разбира се, трудностите пред ГЕРБ не бива да се подценяват. Каквито и преговори да се водят с ПП-ДБ, ГЕРБ като победители са изправени пред първия мандат, който предстои да им бъде връчен от президента. Ако го върнат неизпълнен, няма да дадат добър знак на приближената до тях клиентела, че са готови да гарантират интересите ѝ. Ако предложат такова правителство, което няма шансове да бъде избрано, ще дадат лош знак за потенциала си. А ако предложат правителство, което има шанс да бъде избрано, ще попаднат в същия капан, към който те самите тласкат ПП-ДБ. Всичко зависи от умението на лидера Борисов да изиграе тази партия шах според особеностите на конкретния момент.

„Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ). Изборният неуспех от 2 април на пръв поглед блокира плановете на коалицията за изцяло нейно правителство на малцинството. Парадоксално, месец след изборите като че ли този вариант все още не е изключен. Протичането на преговорите с ГЕРБ приближи ПП-ДБ до тактическа победа, която рискува да прерасне в стратегическо поражение. Дори в крайна сметка ПП-ДБ да излъ-

чат персонален състав на Министерския съвет без министри от ГЕРБ, но с гласовете на ГЕРБ, това би могло да се окаже пирова победа. Първо, самата формула „правителство на малцинството“ е крайно неустойчива. Тя може да бъде „взривена“ във всеки удобен – за другите – момент. Второ, ПП-ДБ постепенно загубват монопола си върху „разказа за бъдещето“, с други думи, монопола върху наследството от протестите от 2020 г. Амбицията на ПП-ДБ да упражнява натиск върху ГЕРБ по евроатлантическа линия ги превръща в ново издание на „градската десница“, а това неизбежно ще изтънява електоралната им база. Трето, ПП-ДБ се сблъскват с класическия проблем на всички десни проекти в България през последните 15 години, довел до рухването на всички преди тях – колебливото отношение към Бойко Борисов. Поражда се внушение за вътрешни разделения в разнообразни варианти. Така например ДБ започват да изглеждат по-кооперативни, а ПП – по-непримирими. Разделенията се раздухват от медиите, не без помощта на ГЕРБ, и вътре в самите формации. „Да, България“ на Христо Иванов е представяна като по-кооперативна, а „Демократи за силна България“ на Атанас Атанасов за по-непримирима; докато в ПП Кирил Петков добива образа на кооперативен, а Асен Василев на непримирим. И четвърто, недостатъчният политически опит на коалицията рефлектира върху впечатление за непоследователност в политическия дебат. Анонсът на ПП-ДБ, че няма да участват в коалиция с ГЕРБ, но са готови да подкрепят конструктивно общите политики, на практика оставя всички недоволни. Онези, които искат (евроатлантическа) стабилност, са разочаровани, че ПП-ДБ могат поради вътрешнопартийни сметки да подарят властта на президента Радев за още 6 месеца с едни нови избори. Подписката на 100-те интелектуалци, които настояват за обединение срещу геополитическата заплаха, е показателна за разделението в самия „евроатлантически“ лагер. Част от подписалите впрочем са давали в миналото примери за близост до ПП или ДБ. Онези, които ратуват за принципна анти-ГЕРБ линия и припомнят за самото възникване на ПП като алтернатива на модела „Борисов“, на свой ред са скептични настроени към преговорите между ПП-ДБ и ГЕРБ, съгласието за председател на парламента, работните групи по различни политики.

ПП-ДБ не могат да решат дали Бойко Борисов или Румен Радев е техен водещ опонент. Докато това е така, вероятността да спечелят медийните битки за интерпретация на политическия процес е малка. Дори убеждението им, че ще спечелят местните избори в големите градове на страната (и най-вече София и Пловдив), вече се сблъсква със сериозна несигурност. Фактът, че вече не говорят за бъдещо електорално надмощие над ГЕРБ в национален план, е показателен.

„Възраждане“. Изборните резултати и подписката за референдума за запазване на българския лев вече са укрепили самочувствието на „Възраждане“, че има потенциала скоро да управлява от челни позиции. Партията експлоатира активно две ниши – най-голяма близост до хората (заради референдума) и най-автентична българска позиция (заради дистанцията от евроатлантическия мейнстрийм). Идва времето, когато Народното събрание ще бъде принудено да дебатира референдума на „Възраждане“, с което ще им предостави инициативата да диктуват политическия дневен ред. Същевременно, „Възраждане“ накрая намериха събирателен образ на всички външни сили, които ограничават суверенитета на България, в лицето на американското посолство. Тезата, че фундаменталната разделителна линия в страната е между българския народ и посолството на САЩ, добива официален статус в партийната пропаганда. Това активизира традиционни притеснения в българското общество от външни влияния, далеч предшестващи актуалното напрежение Русия-Запад. Вероятно не е случаен фактът, че руският посланик в София Елеонора Митрофанова изрично подчерта, че ако би била българска гражданка, е щяла да гласува за „Възраждане“. Изявлението звучи като недотам дипломатичен намек, че партията на Костадин Костадинов е твърде фиксирана в своя референдум и в партийните си цели, и по тази причина е склонна да пренебрегва и омаловажава други проблеми, както и руските интереси в България. До каква степен антизападният курс на „Възраждане“ съвпада с пропутински, остава като открит въпрос за партията.

Движение за права и свободи (ДПС). Партията все така не съумява да поеме традиционната си балансираща роля в българската политика. Изявлението, че диалог в страната е възможен само с участието на ДПС, има вид повече на заклинание отколкото на реален политически план. Нещо повече, твърдението, че ДПС ще бъде опозиция на евентуално правителство между ГЕРБ и ПП-ДБ, едва ли изразява нещо повече от разочарованието, че партията се отдалечава от лостовете за въздействие върху управлението. Разбира се, тежкото недоверие между двете водещи политически сили поражда надежди у ДПС, че в недалечен бъдещ момент ще може да възстанови своята роля.

Международният контекст също заслужава внимание. ДПС несъмнено иска да капитализира близките си отношения с Турция. Традиционно топлите връзки с кемалистката опозиция и наскоро затоплените контакти с управляващите очевидно стимулират към сложна игра. Ръководни фигури на ДПС, в т.ч. самият председател Мустафа Карадайъ, присъстваха в рамките на една седмица на срещи с турския външен министър Мевлют Чавушоглу в Шумен и с опозиционния президентски кандидат Кемал Кълъчдароглу в Кърджали. Изходът от избо-

рите в Турция ще даде нова перспектива на политиката на Анкара към България, а оттам вероятно и на местното българско значение на ДПС.

Българска социалистическа партия (БСП). Поредното изборно поражение стимулира ръководството на партията към още по-яръстна антипрезидентска радикализация. Вече практически липсва негативен за БСП фактор, който не е обясняван със злонамереността на Румен Радев. Изглежда, доскоро съществуваше убеждението, че именно антипрезидентската позиция би била основна причина БСП да бъде припозната за партньор от водещите партии. (Временното) отшумяване на реториката за импийчмънт и стартът на преговори между ГЕРБ и ПП-ДБ за правителство обаче като че ли правят социалистите излишни във възможните комбинации. Така могат да бъдат разбрани и гневните речи на председателката Корнелия Нинова срещу евентуални споразумения между първите две партии.

БСП не излъчва сигнали, че търси разширяване на свитото си обществено влияние в левия спектър. Планове за „широки леви обединения“ не са на дневен ред. Две са другите направления, в които можем да идентифицираме амбициите на екипа на Нинова. На първо място, това е референдумът против джандър-идеологията в училище. Подписката официално бе регистрирана в края на април. Има данни, че подписи са се събирали далеч по-рано, макар че не е ясно дали това съответства на закона. БСП в случая експлоатира авторитета на фигурите в инициативния комитет, които не са единствено членове на партията, и от които явно се очаква да разпространят влиянието на самата партия в нови консервативни и националистически среди. Срокът до края на юли, в който трябва да се съберат необходимите подписи, на свой ред вероятно трябва да послужи за мобилизация на социалистите за втори поредни (парламентарни и/или местни) избори. На второ място, важно значение има словото на Корнелия Нинова на кръгла маса за проблемите на труда, организирана по повод 1 май, където тя подробно се спира на заплахите от навлизането на изкуствения интелект и очертава необходимостта БСП да защити трудещите се от него. Борба с джен-

дър-идеологията и с изкуствения интелект – така на този етап изглеждат актуалните акценти в идеологическия профил на БСП.

Ерозията на партията не е преустановена. Въпреки изборния провал, конкурентната формация „Левницата“ не се разпадна и остава активно включена в политическия дебат. Ясно е, че фигурите от „Левницата“ не виждат избор освен да продължат този политически път на неефективна борба за лявото наследство. Ето защо все пак монополът на БСП в лявото не е гарантиран. Пренебрежимата политическа тежест на лявото проличава и от заявките на Нинова да излезе със своя законодателна програма, алтернативна на тази на ГЕРБ и ПП-ДБ. От позицията на пета политическа сила в относителна изолация подобни ходове няма как да носят положителна добавена стойност. Информацията за (временно) спиране на партийната телевизия БСТВ и за (предстоящо) преобразуване на партийния всекидневник „Дума“ в седмичник е още един пример за неовладяна негативна тенденция. Положителна динамика може да се установи сякаш само в активизацията на евродепутатите от БСП по теми като младежката безработица, изкуствения интелект, климатичните промени и европейската солидарност, но тя засега стои периферно в общите процеси в лявото пространство.

„Има такъв народ“ (ИТН). Завръщането на партията на Слави Трифонов в парламента засега е последната добра новина там. Подписката за референдум за президентска република завърши с тежък провал. Декларациите за конструктивност като че ли трябваше да направят от ИТН втора, по-добра версия от партията „Български възход“ в предишния парламент – малка политическа сила, на която може да се разчита при криза да търси диалог с всички. В такъв контекст могат да се разберат заявките на ИТН, че са готови да приемат от президента третия мандат за съставяне на правителство ако първите два не се увенчаят с успех. Засега това обаче са далечни хипотези. Нещо повече, образът на Слави Трифонов като човек, способен повече да разтуря парламенти отколкото да ги пази, подкопават новия кооперативен политически стил.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Външната политика на България изглежда предвидима и умерена под ръководството на президента Радев. Новото 49-о Народно събрание като че ли е в състояние поне отчасти да я коригира. Анализът на политическия процес сочи, че този парламент или ще излъчи „евроатлантическо“ правителство, или ще се саморазпусне. Други варианти не са изключени, но са значително по-слабо вероятни. Освен това, дори да не се състави „евроатлантическо“ правителство, в парламента безспорно съществува „евроатлантическо“ мнозинство. Партиите, гравитиращи към него, имат интерес да декларират по-ясно своите външнополитически позиции. Ето защо може да се допусне, че президент и парламент ще влязат в известна конкуренция във формулирането на външнополитическия курс на България, както и че този курс може да еволюира към по-отчетливи проукраински и антируски тонове. Радикална промяна засега по-скоро не следва да се прогнозира – първо, заради българското обществено мнение, и второ, заради нагласите за изчакване на дълго анонсираната предстояща украинска контраофанзива във войната с Русия.

Опитът за атентат срещу главния прокурор като че ли засега няма потенциала да пренареди приоритетите в българската политика, но несъмнено ще даде ефект. Във вътрешен план дебатът за борбата с корупцията и престъпността ще се ожесточи. Тези, които симпатизират на Гешев, ще настояват за отказ от всякаква бъдеща политическа намеса в работата на съдебната власт и прокуратурата в частност. Обратно, онези, които са настроени негативно, ще твърдят, че именно покушението срещу Гешев е сигнал за необходимостта от цялостни промени. Могат да бъдат предвидени и отрицателни последици за България в международен план. Това събитие ще навреди на международната репутация на България и може да провокира допълнителни затруднения пред амбициите на страната за по-пълноценна европейска интеграция.

Първият месец от живота на 49-ото НС разкрива съществени разлики спрямо доста сходната конфигурация в 48-ото НС. Първоначалният сблъсък за избор

на председател като че ли обещава повторение на миналото. Сега обаче са налице две нови обстоятелства – политическият дебат протече в рамките на двете водещи формации, ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ; и разговори за правителство и неговата програма реално се проведеха. Създаде се впечатлението, че вървим към временен изход на политическата криза чрез редовно правителство, ползващо се с парламентарната подкрепа поне на тези две водещи формации. Желанието на ГЕРБ за отстъпки в името на „евроатлантическо“ правителство прави много слабо вероятно формиране на кабинет с първия мандат, дори и при замразяване на преговорите с ПП-ДБ. Третият мандат също не се очертава да бъде много продуктивен. Априорното (само)изключване на „Възраждане“, негативният образ на ДПС, евроатлантическата нелоялност на БСП и съмнителното доверие в ИТН не дават големи надежди за комбинация с темен мандат, дори и в някакъв много широк формат. Такъв широк формат (всички без „Възраждане“) би бил оправдан в обстановка на изключителност и катастрофалност, каквато засега не е започнала да се формира. Не е невъзможно, но няма индикации за това. Остава вторият мандат, правителство на ПП-ДБ. То трудно може да се реализира без ГЕРБ, защото обратното предполага ПП-ДБ да потърсят подкрепата поне на ДПС и БСП, а за тази коалиция това изглежда като още по-неоправдано от подкрепата на ГЕРБ. Дяволът е в детайлите. Каквато и да е платформата на това правителство, ако бъде излъчено, то не обещава трайно да изведе страната от политическата криза. Просто „бомбите със закъснител“ (от политическо, социално, бюджетно естество) са прекалено много, а инерцията и легитимността няма да бъдат силни. Неясна остава и позицията на президента. На този етап можем да кажем, че с този ритъм на работа предсрочни избори не са реалистични преди август, а това би било ясен знак за допълнителна политическа дестабилизация.

Социалният дневен ред също стои извън вниманието на политическите фактори. Ако изключим едно любопитно изявление на лидера на ДПС Мустафа Карадайъ и безинтересните за публиката речи на председателката на БСП Корнелия Нино-

ва, тази тема е като че ли извадена пред скоби. А тя има много опасен потенциал. Проектобюджетът на служебния кабинет извади на показ една много ясна дилема – данъчна реформа или нови заеми. Политическите партии показват трети изход, оптимизация на разходите, който не е особено убедителен. Каквото и да се случи с бюджета в българския парламент, рискът от неговото неизпълнение става огромен. Настоящите приоритети на политическия елит по отношение на управлението не предлагат дългосрочни решения за социална и икономическа стабилизация.

В предишното издание на „Политбарометър“ формулирахме пет неизвестни, които затрудняват конструирането на по-ясна картина на българската

политика: подходът на ГЕРБ към съставяне на правителство; вътрешното напрежение в ПП-ДБ; президентският график на конституционната процедура; инициативите за промяна на Конституцията; съдбата на подписката на „Възраждане“. И по петте казуса месец април не доведе до еднозначни отговори. ГЕРБ неизменно афишират усилията си за правителство, но с определени резерви и алибита за обрат; напрежението в ПП-ДБ е факт, но още не провокира публични разногласия; президентът е склонен да забързва и забавя процедурата в зависимост от момента; амбициите за конституционна комисия в парламента и за съдебна реформа са налице, но сякаш на по-заден план; подписката на „Възраждане“ е внесена, но не се знае какво продължение ще има. Политическата интрига се измества към май.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 4
6 – 30 април

Най-реалистичната алтернатива на нови предсрочни избори, правителство с подкрепата на ГЕРБ и ПП-ДБ, засега е в безизходица.

Покушението срещу главния прокурор Иван Гешев е тревожен знак за международната репутация на България.

Проектобюджетът за 2023 г. откроява нова линия на напрежение между служебния кабинет и парламента.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de